

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

УКРАЇНОЗНАВСТВО

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент ОП програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

бакалавр
03 Гуманітарні дисципліни
033 Філософія
033 Філософія
4
3 рік, V семестр
обов'язковий компонент
згідно з розкладом
українська
щосереді 12–13 год. 14 (з можливістю
дистанційної роботи на платформах ZOOM та
Google-class).
кандидат історичних наук, доцент
Дорохіна Тамара Федорівна
E-mail: tamara-turenor@ukr.net

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчально-виховний курс «Українознавства» вивчає закономірності, досвід, уроки життєдіяльності українського народу, розвиток його території і країни як єдиного цілого. Українознавство – цілісна система знань про Україну та світове українство в часо-просторовій генезі внутрішнього розвитку та загально-людської цивілізації та культури¹.

Предметом вивчення українознавства є феномен українства, закономірності, досвід і уроки його етно-, націє-, державотворення, суспільного устрою, матеріального й духовного життя, формування і розвитку етнічної території (України); тобто, це український світ у бутті та свідомості у минулому, сучасному та майбутньому; в його онтології, цивілізації і культурі, вірі, філософії та мистецтві; життєвій долі та історичній місії в системі вселюдства.

¹ Кононенко П. П. Слово до читача // Збірник наукових праць НДІУ. Т– 1.: Темат. випуск. Українознавство: теорія, методологія, практика. К. : Міленіум, 2003. С. 6.

Об'єктом вивчення українознавства є Україна та українство, тобто реальний український світ, який творився і трансформувався впродовж тисячоліть і сьогодні представляє буття і свідомість українців як нації.

Вивчення дисципліни уможливить системне бачення українства в минулому та сьогодні, прослідкувати закономірності й особливості державного та національного розвитку України, а також життя та діяльності української діаспори. Увага, приділена національно-патріотичному вихованню студентської молоді через українознавство, допоможе формуванню національної свідомості, зокрема їхнього ставлення до світу на основі українських національних цінностей.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Українознавство в освітньому процесі» включає
2. Зміст та основні напрямки українознавства
3. Українознавство і розвиток національної науки, освіти, виховання

Метою викладання навчальної дисципліни «Українознавство» є формування історичної свідомості молоді, в якій поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний розвиток, усвідомлення нею нерозривного зв'язку між минулим і сучасністю, традиціями і досвідом різних поколінь українців, виховання громадянського патріотизму, відповідальності за долю своєї Батьківщини, спонукання до активної наполегливої праці в розбудові і зміцненні держави Україна. «Українознавство» передбачає опанування певним інструментарієм історичної науки, вивчення студентами досвіду історичного минулого народу України, його культури, закономірностей політичних, культурних і соціально-економічних процесів, що відбувалися на її території, формування української нації, проблем і перспектив розвитку української державності.

Основним завданням українознавства є не тільки відродження пам'яті історії, а й створення на ґрунті уроків минулого передумов для осмислення проблем сучасності та визначення перспектив і шляхів досягнення мети у майбутньому.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Компетентності
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК2. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями. ЗК3. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел. ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. СК2. Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення. СК4. Усвідомлення особливостей і місця вітчизняної інтелектуально-філософської традиції у світовій. СК8. Здатність оперувати філософською термінологією для розв'язання професійних завдань. СК15. Знання категорій, інструментарію філософського дослідження феномену культури, специфіку різноманітних форм існування культури як історико-філософського процесу, знання щодо культурного буття людини, головних напрямів соціально-філософської думки, філософських теорій суспільного розвитку.
Програмні результати навчання
ПР3. Знати основні етапи, напрямки в історії світової та вітчизняної філософії.

ПР4.Аналізувати та коментувати літературу з філософської,соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.
 ПР7.Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.
 ПР10.Мати навички реферування, систематизованого огляду та порівняльного аналізу філософської та загальнонаукової літератури.
 ПР11.Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
 ПР12.Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.
 ПР13.Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.
 ПР14.Уникати симуляцій, плагіату та інших виявів академічної недобросовісності у сфері професійної діяльності або навчання.
 ПР15.Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.
 ПР16.Вміти застосовувати загальногуманітарні та філософські знання в різних сферах життєдіяльності.
 ПР18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
 ПР20. Використовувати принципи цілісного світосприйняття, вміння об'єднувати і знаходити компроміси між різними точками зору і принципами мультикультурного розуміння буття людини та її самовираженням.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I Українознавство в освітньому процесі				
1	Тема 1. Концепція, структура і завдання навчального курсу «українознавство»	4	-	4
2	Історія, етапи розвитку, історіографія і джерела українознавства	2	2	2+3=5
Модуль II. Зміст та основні напрямки українознавства				
3	Етнонаціональний розвиток Українського народу. Сучасні етнічні процеси в Україні	2	2	4+3=10
4	Україна – природа, екологія		2	4+3=7
5	Україна – мова. Роль мови в пізнанні і творенні України та українства	2	2	4+3=7
6	Концентр «Україна – культура» в системі українознавства. Процес українського культуротворення й культурозбереження		2	4+3=10
7	Слово в українській культурі: усна та писемна традиції	2		10

8	Державотворчий та націєтворчий процеси в Україні	2	2	6+3=9
9	Проблема становлення національного характеру. Україна – ментальність, доля	2	2	4+3=7
10	Україна у міжнародних відносинах. Українство у світі	2	2	4+3=7
11	Досвід та уроки буття українського народу. Історична місія	2	2	2+3=5
Модуль III. Українознавство і розвиток національної науки, освіти та виховання				
12	Українознавство в навчально-виховному процесі. Роль та значення українознавства у розвитку духовності, захисту моралі та пропагуванні здорового способу життя громадян України	2	-	5
Разом за курс - 120 год.		22	18	53+27=80

Тематика практичних занять

Модуль I

Тема 1. Українознавство в освітньому процесі (2 год.)

1. Закономірний характер виникнення і розвитку українознавства. Вивчення українознавства у навчальних закладах України.
2. Сутність, змістові характеристики та завдання історіографії українознавства. Проблеми сучасної українознавчої історіографії в розвитку українознавства.
3. Основні групи джерел про Україну і українство (джерела передісторичної, Київсько-руської, Галицько-Волинської, литовсько-польської, козацько-гетьманської доби, XIX–XXI ст.)
4. Загальна характеристика сучасного джерелознавства. Інформаційні можливості бібліотечних і архівних фондів України та зарубіжжя.

Модуль II

Тема 2. Походження українського етносу. Етнічний склад населення території України в різні історичні періоди (2 год.)

1. Історія поглядів на український етногенез. Основні наукові концепції походження українців.
2. Початок слов'янського розселення та шляхи їх просування по території сучасної України.
3. Етнодемографічна ситуація в VI–XIII ст. Етнічні процеси в державі Київська Русь.
4. Шлях розвитку українського етносу у Литовсько-Польську добу. Міграційні та інтеграційні процеси у XIV – першій половині XVII ст.
5. Збереження української етнічності у другій половині XVII–XIX ст.
6. Еволюція етносу в націю. Історичні та етнічні основи розвитку української нації у XX – на початку XXI ст.

Тема 3. Україна – природа, екологія (2 год.)

1. Осмислення проблеми стосунків людини і природного довкілля в українознавчому аспекті.
2. Природа як джерело духовного і фізичного здоров'я людини, життєдайна і енергетична сила. Українська природа і світовідчуття українців.
3. Природність та штучність. Творення людиною другої природи та особливості її світоглядного впливу.
4. Взаємозумовленість екологічної, соціальної та духовної кризи. Проблеми оптимізації та гармонізації системи «людина-природа».
5. Природоохоронне законодавство та екологічне право України.

Тема 4. Мова як духовний чинник формування українського світу. Доля мови –

доля народу (2 год.)

1. Дослідження проблем української мови вченими-українознавцями.
2. Граматики та лексикографічні праці української книжної мови та їх значення.
3. Словесна творчість доби бароко в Україні.
4. Творці і світочі української словесної скарбниці другої половини XIX–XX ст. та їх доля (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, О. Довженко, В. Стус, В. Симоненко, Л. Костенко та ін.).

5. Мова як міра духовності людини і суспільства. Естетична функція мови.

6. Доля мови – доля народу. Мова в державотворенні та національній ідентифікації. Державна мова – спосіб єднання української нації.

Тема 5. Національна культура в системі українознавства (2 год.)

1. Поняття «культура», «національна культура», «культурогенез» в українознавстві. Загальнолюдські культурні цінності, їх співвідношення з поняттям «національна культура».
2. Українська культура: історія і сучасність.
 - 2.1. Стародавні культури на теренах України та їх роль у культурогенезі українців (Трипільська, Зарубинецька, Черняхівська культури).
 - 2.2. Язичництво. Пантеон язичницьких богів.
 - 2.3. Київська Русь: прийняття християнства; пам'ятки архітектури, живопису; розвиток науки та освіти.
 - 2.4. Етапи становлення української культури (XIII–XVII ст.). Внесок козацько-гетьманської держави в розвиток культури.
 - 2.5. Культура кінця XVII – початку XVIII ст.
 - 2.6. Особливості розвитку української культури XIX–XX ст.
3. Традиційні види господарської діяльності українців.
4. Культурна політика в умовах незалежності України. Українська культура в контексті сучасних світових культур.

Тема 6. Державотворчі процеси на українських землях. Україна – нація, держава (2 год.)

1. Людина і нація як цілісна вартість національної ідеї в Україні. Національна ідея в державотворчому та націєтворчому процесах, її періодизація.
2. Поняття «держава». Процеси державотворення на українських землях.
 - 2.1. Початки формування української державності. Київська Русь.
 - 2.2. Галицько-Волинське князівство – як наступник Київської Русі й державотворчих процесів.
 - 2.3. Українські землі в польсько-литовську добу.
 - 2.4. Українська козацька держава. Гетьманщина.
 - 2.3. Державне утворення на початку XX ст. (листопад 1917–1923 рр.).
 - 2.4. Діяльність уряду УНР в екзилі.
 - 2.5. Державність України в СРСР. Діяльність шістдесятників у пробудженні національної свідомості. Україна в період перебудови.
 - 2.6. Проголошення України суверенною державою.
3. Відомі творці і провідники української національно-державницької ідеї.

Тема 7. Менталітет українського народу (2 год.)

1. До проблеми поняття менталітету. Межі застосування поняття ментального.
2. Дослідження української ментальності вітчизняними вченими та вченими діаспори.
3. Історичні умови формування українського менталітету. Ментальність українців як чинник націєтворення.
4. Ментальність: культурологічний аспект.
5. Національний характер українця та міжетнічні взаємини.

Тема 8. Українська перспектива (2 год.)

1. Природна визначеність особливих умов розвитку українського етносу: специфіка геополітичного розташування; багатства природи; корисні копалини; сприятливий клімат; безмежні можливості комунікацій з іншими народами та інше.
2. Значення вивчення досвіду та уроків життєдіяльності в процесі суспільного розвитку. Основні принципи сталого розвитку.
3. Україна в системі сучасного глобалізованого світу.

4. Національно-культурне відродження в добу незалежності. Роль філософії, науки, культури на шляху до сталого розвитку людської спільноти.

5. Досконалість суспільства як спроможність до саморозвитку. Європейський вимір українського поступу.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Антонович Д. Українська культура. Мюнхен : Український технічно-господарський інститут, 1983. 517 с.
2. Багрянний І. Національна ідея та націоналізм // Сучасність. 1992. № 4. С. 79–90.
3. Бадзьо Ю. Національна ідея і національне питання. К. : Смолоскип, 2000. 52 с.
4. Балущок В. Етногенез українців // Народна творчість та етнографія. К., 2002. № 1–2. С. 26–34.
5. Баран В.Д. Етногенетичні процеси на території України в другій половині I тис. н.е. // Етногенез та рання історія слов'ян: Нові наукові концепції на зламі тисячоліть. Львів, 2001.
6. Баран В.Д., Баран Я.В. Історичні витоки українського народу. К. : Генеза, 2005. 208 с.
7. Баранівський В. Ф. Філософсько-методологічні засади українознавства // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2004. Т. II. С. 25–31.
8. Бевз Т.А. Українська державність: ідеологія, політика, практика. (Система народознавства у теоретичних концепціях Н. Григорієва). К. : ІПіЕНД, 2004, 247 с.
9. Борисенко В. К. Провідна роль українознавства у створенні концепції національної культури в Україні // Зб. наук. праць НДІУ. Т. XVI. К., 2007. С. 317–328.
10. Буяшенко В. В. Національна самосвідомість українців: проблема само- ідентифікації // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2005. Т. IV. С. 144–151.
11. Вівчарик М. Національна ідея в контексті розбудови незалежної держави // Розбудова держави. 1993. № 11. С. 59.
12. Гомотюк О. Є. Проблеми української державності у сфері українознавства (до історіографії питання) // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2004. Т. II. С. 417–427.
13. Горенко-Баранівська Л. І. Культура як українознавство. К. : МЕФ, 2003. 156 с.
14. Горенко Л. І. Культурологія як феномен українознавства // Зб. наук. праць НДІУ. К. : Українське агентство інформації та друку «Рада», 2009. Т. XXIV. С. 137–150.
15. Грабовський І.М. Ментальність. Особистість. Екологія. К. : Київське братство, 1997. 40 с.
16. Дашкевич Я. Українознавство, україністика, україніка. Еволюція понять та їх майбутнє // Другий міжнародний конгрес україністів. Історіографія українознавства. Львів, 1993. С. 3–8.
17. Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики. Монографія. Львів : Літопис; Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 490 с.
18. Донцов Д. Історія розвитку української національної ідеї. К. : Знання, 1991. 48 с.
19. Донцов Д. Націоналізм: 3-тє вид. Лондон : Укр. видавничча спілка, 1966. 363 с.
20. Енциклопедія українознавства: Заг. част. В 3-х т. Словникова част. В 11-ти т. / гол. ред. В. Кубійович. Репринтне вид. слов. частини. Львів, 1993; заг. част. К., 1995.
21. Енциклопедія українознавства: Заг. част. В 3-х т. Словникова част. в 11-ти т. / гол. ред. В. Кубійович. Репринтне вид. слов. частини. Львів, 1993; заг. част. К., 1995.
22. Євтух В., Трошинський В., Попок А. Закордонне українство. К. : ВІК, 2005. 308 с.
23. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд. К. : НДІУ, 2007. 444 с.
24. Єрмоленко С. Я. Українська мова у просторі національної культури // Літературна мова у просторі національної культури / відп. ред. Л. І. Шевченко. К. : ВПЦ «Київський ун-т», 2004. С. 6–34.
25. Єфремов С. Українознавство: показчик потрібнішої для самоосвіти літератури. К. : Друкарня Всеукраїнського кооперативного видавництва, 1920. 64 с.
26. Залізняк Л. Походження українського народу. К. : Бібл. українця, 1996. 80 с.
27. Железняк Н. М. Національна ментальність – визначальний етнічний чинник формування громадянина України // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2004. Т. III. С. 440–446.
28. Ідзьо В. С. Українська держава в IX–XII століттях. Львів : СПОЛОМ, 2004. 416 с.
29. Ідзьо В.С. Галицька держава – процеси етнотворення і становлення (III– XII ст.). Львів: Камула, 2005. 352 с.

30. Історія українознавства: Навчальний посібник / За гол. ред. П. П. Кононенка. К. : «Академвидав», 2011. 512 с.
31. Історія української культури / За загл. ред. І. Крип'якевича. К. : Либідь, 1994. 656 с.
32. Калакура Я. С. Історичні засади українознавства. К. : НДІУ, 2007. 381 с.
33. Калакура Я. С. Методологічний інструментарій українознавця // Збірник наукових праць НДІУ. Том 1. К., 2003. С.174–182.
34. Касьянов Г. Теорія нації та націоналізму: Монографія. К. : Либідь, 1999. 352 с.
35. Кононенко П. П. Концепція національної система освіти // Українознавство: Концепції, програми, документи., 1995. С. 29–42.
36. Кононенко П. П. Українознавство: Підручник для ВНЗ. К. : Міленіум, 2006.
37. Кононенко П. П., Сніжко В.В., Кононенко М.П. Україна: природа, людина, екологія. К. : Міленіум, 2005. 98 с.
38. Кононенко П. П. Український етнос: генеза і перспективи: історичний нарис. Обухів : Гнип, 2003. 519 с.
39. Кононенко П. П. Українознавство: проблеми методології // Збірник наукових праць НДІУ МОН України. Том 1. К., 2003.С. 109–114.
40. Кононенко П. П. Феномен української мови. Генеза. Проблема. Перспективи. К. : Наша наука і культура, 1999. 168 с.
41. Крисаченко В. С. Людина і довкілля: у 2-х кн. К. : Заповіт, 1995. 431 с.
42. Крисаченко В. С. Україна: природа і люди. К. : Інтас, 2000. 492 с.
43. Липа Ю. Призначення України. Львів : Просвіта, 1992. 271 с.
44. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля. К., 2006. 288 с.
45. Макарчук С. А. Український етнос. Виникнення та історичний розвиток: Навч. Посібник. К. : НМК ВО, 1992. 146 с.
46. Мишанич О. Українознавство як світова наукова дисципліна // Українознавство. 2002. Число 1–2. С. 32–35.
47. Мова в системі українознавства: Дидактичний матеріал для слухачів курсів підвищення кваліфікації / Упор. А.Ю. Пономаренко, П. П. Кононенко та ін. К. : Міленіум, 2005. 142 с.
48. Недюха М. П. Українознавство як наука і навчальна дисципліна // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2005. Т. VII. С. 13–19.
49. Нельга О. В. Теорія етносу: Курс лекцій: Навч. посібник. К. : Тандем, 1997. 368 с.
50. Огієнко І. Українська культура. К. : Довіра, 1992. 140 с.
51. Пачовський В. Світова місія України // Хроніка-2000. 1993. № 5 (7). С. 184–197.
52. Печеранський І. Предмет та завдання історико-філософського українознавства (До питання про теорію науки) // Українознавство. 2006. № 3. С. 82–89.
53. Плівачук К. В. Від народознавства до українознавства // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2003. Т. I. С. 255–259.
54. Римаренко Ю. І. Національний розвій України: проблеми і перспективи. К. : Юрінком, 1995. 272 с.
55. Сміт Ентоні Д. Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія / Переклад з англійської. К.: «К.І.С.», 2004. 170 с.
56. Смолій В. Українська державна ідея XVII–XVIII століть: проблеми формування, еволюції, реалізації. К. : Альтернативи, 1997. 368 с.
57. Сніжко В. В. Психоекологічне довкілля України. К., 2004. 174 с.
58. Таланчук О. Українознавство. Усна народна творчість. К. : Либідь, 1998. 248 с.
59. Теорія та історія світової і вітчизняної культури: Підручник для студ. негуманітарних фак. вузів / Н. Я Горбач, С. Д. Гелей, З. П. Російська та ін. Львів : Каменярь, 1992. 166 с.
60. Токар Л. Актуальні питання теорії та методології українознавства // Українознавство. 2002. Число 1–2. С. 36–43.
61. Токар Л. К. Зміст українознавства: системно-функціональний підхід до структурування знань // Зб. наук. праць НДІУ. К. : Міленіум, 2005. Т. IV. С. 24–32.
62. Токар Л. Мета та завдання українознавства. Національні інтереси // Українознавство. 2007. № 3. С. 89–91.
63. Токар Л. Об'єкт і предмет українознавства // Українознавство. 2001. Число 1. С. 25–34.

64. Токар Л. Зміст українознавства. Самопізнання. Україніка. Україністика. Українознавство. Науковий інструментарій українознавства // Українознавство. 2006. № 2. С. 85–92.
65. Токар Л. К. Українознавство в системі наукових і навчальних дисциплін // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2003. Т. I. С. 135–146.
66. Україна і світ: етнічні, науково-інтелектуальні та освітні виміри. Збірник наукових праць / Упоряд. І. Грабовська, В. Піскун, В. Сергійчук. К. : Українська видавнича спілка, 2004. 352 с.
67. Українознавство: Навчальний посібник для студентів ВНЗ / За ред. М. І. Обушного. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 627 с.
68. Храмова В. До проблеми української ментальності // Українська хата. К. : Фенікс, 1992. С. 3–35.
69. Червак Б. О. Український націоналізм: дослідження, інтерпретації, портрети. Дрогобич : Відродження, 1996. 26 с.
70. Шевченко В. Українознавство в структурі наук в Україні // Українознавство. 2005. Число 4. С. 210–220.
71. Ярошинський О. Б. Сучасні дослідження української національної ідеї: проблеми, здобутки і перспективи // Українознавство – наука самопізнання українського народу: матеріали X-ї щорічної Міжнародної науково-практичної конфер. 18-20 жовтня 2001 р. / заг. ред. П. П. Кононенко, наук. ред.-упорядн. О. Б. Ярошинський. К. : НДІУ, 2001. С. 36–38.

Допоміжна література

1. Балущок В. Деякі проблемні моменти етногенезу українців та його завершальний етап // Нар. творчість та етнографія. К., 2005. № 6. С. 55–64.
2. Баран В. Д., Козак Д. М., Терпиловський О. М. Походження слов'ян. К. : Наукова думка, 1991. 144 с.
3. Белінський А. Народ. Нація, держава // Віче. 1994. №9. С. 74–90.
4. Бичко І.В. Українознавство (точка зору) // Мала енциклопедія етнодержавознавства. К. : Генеза, 1996. С. 145.
5. Бойко Ю. Шлях нації (Філософ.-світоглядні засади укр. націоналізму). Париж-Київ-Львів: Українське слово, 1992. 126 с.
6. Борисенко В. К. Правда про поліетнічність України // Зб. наук. праць НДІУ. К. : Фоліант, 2006. Т. XI. С. 508–515.
7. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса. М. : Наука, 1983. 412 с.
8. Вишневецький О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси. Львів : Львів. обл. наук-метод. ін.-т освіти, 1996. 238 с.
9. Гавриленко О. П. Екогеографія України: Навчальний посібник. К. : Знання, 2008. 648 с.
10. Горбань Т. Ю. Українознавчі дослідження в системі наукових закладів України. 1918-1928 рр. // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2005. Т. VI. С. 426–439.
11. Грушевський М.С. Звідки пішло українство і до чого воно йде. К. : [б.в.], 1917. 16 с.
12. Грушевський М. Розвиток українознавчих досліджень та вияви в них основних питань українознавства // Український історик. Т. 27. Число 1–4 (104–107). 1990.
13. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. К. : «Знання», 1991. 240 с.
14. Енциклопедія етнокультурознавства. Понятійно-термінологічний інструментарій, концептуальні підходи / Ю. І. Римаренко, В. Г. Чернець та ін. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Державна академія керівних кадрів культури і мистецтва. К., 2001.
15. Єфремов С. Історія українського письменства. К. : «Femina», 1995. 688 с.
16. Кресіна І. О. Українська ідея та національна свідомість: адекватність, мрія чи вигадка // Схід. 1997. № 5. С. 39–48.
17. Кримський А. Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася / Упоряд. С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко // Історія української мови: хрестоматія. К. : Либідь, 1996. 228 с.

18. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України: Підр. 3-тє вид., стереотипне. К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. 511 с.
19. Мельник Л. Г. Утвердження ідеї українського національного самовизначення (кінець XVIII–поч. XX ст.): Конспект лекцій. К. : НМК ВО, 1992. 84 с.
20. Мінченко Т. Виховання національної самосвідомості засобами українознавства (з досвіду роботи ЗНЗ №40 м. Чернівці) // Українознавство. 2003. Число 4 (9). С. 160–161.
21. Національні процеси в Україні: Історія і сучасність. Документи і матеріали: у 2-х част. / за ред. В. Ф. Панібудьласки. К. : Вища школа, 1997. 704 с.
22. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / [Упоряд., авт. іст.-біогр. нарису та приміт. М. С. Тимошенко]. К. : Наша культура і наука, 2001. 440 с.
23. Онищенко І.Г. Етно- та націогенез в Україні (етнополітологічний аналіз). К. : Четверта хвиля, 1997. 239 с.
24. Панько Т. Мова в утвердженні України як самостійної держави // Розбудова держави. К., 1994. № 11. С. 35–41.
25. Печеранський І. П. До питання про методологію українознавчих досліджень // Зб. наук. праць НДІУ. К. : Фоліант, 2006. Т. XI. С. 61–67.
26. Печеранський І. Категорія «культури» в історико-філос. українознавстві // Українознавство. 2006. № 2. С. 110–113.
27. Півторак Г. Українці: Звідки ми і наша мова. К. : Наукова думка, 1993. 200 с.
28. Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-і роки XX ст.): Монографія. К. : МП «Леся», 2006. 672 с.
29. Політологія. Кінець XIX – перша половина XX ст.: хрестоматія / За ред. О. І. Семківа. Львів : Світ, 1996. 800 с.
30. Радевич-Винницький Я. К. Про методологію українознавства і методологічний статус української мови // Зб. наук. праць НДІУ. К., 2005. Т. V. С. 34–42.
31. Римаренко С. Ю. Самовизначення особи, нації, держави. К. : Видавничий дім «Юридична книга», 1999. 543 с.
32. Степико М. П. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (філос.-методол. аналіз). К. : Знання, 1998. 290 с.
33. Українська етнологія: Навчальний посібник / За ред. В. К. Борисенко. К. : Либідь, 2007. 400 с.
34. Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича / Упор. С. В. Ульяновська. К. : Либідь, 1993. 592 с.
35. Українська художня культура: Навч. посібник / За ред. І.Ф. Ляшенка. К. : Либідь, 1996. 416 с.
36. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики XX ст.: у 4-х кн. К., 1994–1995.
37. Янів В. Українська вдача і наш виховний ідеал. Мюнхен; Тернопіль, 1992. 29 с.
38. Яроцький Л. В. Традиції і формування світогляду. Житомир : Полісся, 2003. 234 с.

Інформаційні ресурси

1. Ковпик Світлана. Про посібник Сергія Єфремова «Українознавство». Режим доступу : <http://archive.nndiuv.org.ua/fulltext.html?id=784>
2. Українознавство: **Електронне наукове фахове видання**. Режим доступу : <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe>. Періодичні та серійні видання
3. Українознавство: Науковий часопис. Режим доступу : http://journal.nndiuv.org.ua/?page_id=2&lang=uk або ukrajinoznastvo.org.ua
4. Половець В. М. Українознавство. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів ВЗО. Режим доступу : siver-litopis.cn.ua/rab/polovec/ukrainozn.pdf
5. Українознавство в системі національного виховання. Режим доступу: osvita.ua/school/method/upbring/363/
6. Методичний портал. Режим доступу : metodportal.net **Українознавство**
7. Перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. Режим

доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pravo-diyalnosti/2018/10/08/perelik-naukovikh-fakhovikh-vidan-12.pdf>

8. Українознавство у структурі наук в Україні. Режим доступу : [refsua.com>referat-6614-1.html](https://refsua.com/referat-6614-1.html)
9. Українознавство – основа формування світогляду української молоді. Режим доступу : <http://oblosvita.com/navigaciya/21079-ukrayinoznavstvo-osnova-formuvannya-svtoglyadu-ukrayinskoyi-molod.html>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями матеріалу курсу;
- вносити пропозиції щодо формування освітньої траєкторії, активізації самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення занять;
- отримати консультацію у викладача;
- відпрацювати пропущені заняття, перескласти екзамен у разі не допущення чи усунення під час сесії з поважних причин.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися;
- у разі відсутності на заняттях через хворобу надати відповідну довідку;
- відпрацювати пропущені заняття у визначений викладачем час;
- старанно виконувати завдання, брати активну участь в навчальному процесі;
- набрати під час вивчення дисципліни не менше 35 балів, під час складання екзамену – не менше 60 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів в НУЧК імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020). Дотримання академічної доброчесності студентами передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах гуманізму, плюралізму, поміркованого лібералізму, студентоцентризму.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	13	1	до 13
Робота на практичному занятті	9	4	до 36
Самостійна робота		5+16+5	до 26
Індивідуальна робота			до 10
МКР		5+10	до 15
Усього:			до 100